

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТА КОЛЕДЖУ ЯК АСПЕКТ МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Перспективи подальших досліджень полягають у з'ясуванні впливу різноманітних факторів і закономірностей, яким підпорядковані зміни в оточуючому середовищі, на організацію професійної підготовки майбутніх екологів та формування їх комунікативної культури зокрема.

1. Зубенко Л.Г. *Культура ділового спілкування [Текст]: Навч. посібник / Л.Г. Зубенко, В.Д. Немцов.* – К.: “Екс Об”, 2000. – 200 с.

2. Леонтьев А.А. *Психология общения [Текст] / А.А. Леонтьев.* – Тарту: Изд-во Тарт. ун-та, 1974. – 280 с.

3. Мамчур Л. *Роль діалогічної комунікації в особистісно орієнтованому навчанні [Текст] / Л. Мамчур // Рідна школа.* – 2006. – № 12. – С. 3 – 5.

4. Панферов В.Н. *Психология общения [Текст] / В.Н. Панферов // Вопросы философии.* – 1971. – №7. – С. 126 – 131.

5. Парыгин Б.Д. *Основы социально-психологической*

теории [Текст] / Б.Д. Парыгин. – М.: Знание, 1971. – 376 с.

6. Помиткін Е.О. *Психолого-педагогічні засади духовно орієнтованої підготовки спеціалістів науково-гуманітарного профілю [Текст] / Е.О. Помиткін // Педагогіка і психологія професійної освіти.* – 2004. – № 6. – С. 137 – 144.

7. Пруцакова О. *Дидактичні ігри в екологічному вихованні учнів / О. Пруцакова // Біологія і хімія в школі.* – 2000. – №6. – С. 37 – 39.

8. *Психологические тесты [Текст] / под ред. А.А. Карелина.* – М.: ВЛАДОС, 2000. – Т. 2. – 312 с.

9. Руденский Е.В. *Основы психотехнологии общения менеджера [Текст] / Е.В. Руденский.* – М.: ИНФРА-М; Новосибирск: НГАЭиУ, 1997. – 165 с.

10. Сарновська С.О. *Сучасна соціальна комунікативна культура (філософсько-методологічний аналіз) [Текст]: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / Сарновська Світлана Олександрівна; Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди Національної Академії НАН України.* – К., 2000. – 20 с.

11. Шпигель, Дж. *Флирт – путь к успеху [Текст] / Дж. Шпигель.* – СПб.: Питер, 1997. – 150 с.

Стаття надійшла до редакції 06.10.2011

УДК 371.134 – 057.875:81'243

Маргарита Романова, директор Київського коледжу міського господарства

Академії муніципального управління

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТА КОЛЕДЖУ ЯК АСПЕКТ МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

У статті розглядається питання теоретичних та практичних аспектів процесу адаптації студентів-першокурсників коледжу та рівень впливу цих аспектів на якість навчання та формування професійної компетентності студентів як майбутніх фахівців.

Ключові слова: *проблеми адаптації, навчальний процес, першокурсник, дидактичний бар'єр, соціально-психологічні особливості.*

Рис. 1. Літ. 10.

Постановка проблеми. Сучасному суспільству необхідні люди, здатні не тільки співіснувати з навколишнім середовищем, але і в достатній мірі реалізувати свій внутрішній потенціал в ньому. В той же час значній частині молоді, яка закінчуючи базову середню школу, вирішує продовжити навчання, досить важко зорієнтуватися і знайти своє місце в мінливих умовах сучасності.

Ця проблема сьогодні особливо актуальна для вищих навчальних закладів 1 – 2 рівня акредитації, які готують фахів інженерного напрямку. Чільне місце в організації навчання та виховання майбутніх молодших спеціалістів посідає процес адаптації студентів-першокурсників: від успішної адаптації першокурсника залежить якість навчання та рівень формування його компетентності як майбутнього фахівця.

Актуальність проблеми адаптації своєю

чергою вимагає від педагогічного колективу пошуків шляхів розв'язання задач оптимізації процесу “входження” вчорашнього школяра в систему внутрішніх відносин у коледжі. А весь процес адаптації потребує постійного моніторингу, так як стан адаптованості студента до умов навчання у коледжі має прямий вплив на якість навчально-виховного процесу підготовки майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження наукових вітчизняних та зарубіжних джерел свідчить про значну увагу вітчизняних та зарубіжних науковців до розв'язання проблем адаптації студентів до навчального процесу. В окремих психологічних дослідженнях вирішуються завдання адаптації молоді до навчання у вищих навчальних закладах (О.І. Борисенко, Д.Б. Богоявленська, В.А. Кан-Калік, М.В. Левченко, О.Г. Мороз, А.В. Мудрік, В.Н. Никитенко і ін.).

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТА КОЛЕДЖУ ЯК АСПЕКТ МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

В роботах учених підкреслюється залежність адаптації від активності самої особи в навчанні і вихованні; чільне місце в дослідженнях адаптаційних процесів відведено розгляду питань щодо впливу на навчально-виховний процес сприятливого психологічного клімату (Г.М. Андрєєва, Н.П. Аникєєва В.А. Петровський, О.В. Симоненко, Т.В. Серєда, О.І. Гончаров, М.І. Лісіна, Д. Клаузен і ін.).

Метою статті є розгляд теоретичних та практичних аспектів процесу адаптації студентів-першокурсників коледжу, які мають вплив на якість навчання студентів та формування рівня їхньої компетентності як майбутніх фахівців

Виклад основного матеріалу. Адаптація – це процес зміни характеру зв'язків, відносин студента до змісту і організації учбового процесу у новому для нього навчальному середовищі.

Вступивши в коледж, молода людина вже має деякі установки, стереотипи, які на початку навчання починають змінюватися [1].

Нова обстановка, новий колектив, нові вимоги, відірваність від батьків, невміння розпорядитися “свободою”, грошовими коштами, комунікативні проблеми і багато іншого ведуть до виникнення психологічних проблем, проблем в навчанні, спілкуванні з однокурсниками, викладачами [6].

Слід враховувати, що це зумовлено також і різними особливостями студентів коледжу: майже 90% із них – це випускники базових середніх загальноосвітніх навчальних закладів, які при вступі до коледжу не подолали поріг 16-річчя і не мають суттєвого соціального досвіду.

Тому проблема адаптації студентів-першокурсників до студентського життя – складний і багатогранний процес, в якому надзвичайно важливо своєчасно визначити та залучити наявні у студента індивідуально-психологічні особливості людини, його особисті, ділові і поведінкові якості, ціннісні орієнтації, академічну активність, стан здоров'я, соціальне оточення, статус сім'ї. Крім того важливо обов'язково враховувати при цьому і біологічні резерви студента-першокурсника. Так як всі означені показники мають прямий вплив на адаптацію першокурсника в коледжі.

З метою виявлення педагогічних і психологічних умов активізації даного процесу, педагогічний колектив на початковому етапі навчання, зважає на ці фактори. Крім того, враховує при цьому складні умови, що виникають в процесі адаптації студентів-першокурсників до нового способу життя та діяльності.

Зауважимо, що як показує досвід, не завжди організація навчальної діяльності на першому

курсі забезпечує адаптацію студента до специфічних умов коледжу.

У разі відсутності адекватних підходів до організації навчально-виховного процесу, неузгоджених дій викладачів, які працюють в одній студентській групі, недостатньої уваги до вирішення цієї проблеми зі сторони досвідчених викладачів та керівників, студенти адаптуються до навчання в коледжі досить складно і довго.

Сучасна педагогіка вищої школи не дає викладачу коледжу відповідей на всі питання психолого-педагогічного характеру щодо подолання труднощів студента при появі нової специфіки навчального процесу [9].

Для вирішення основних питань адаптації наших студентів-першокурсників до умов навчання, ми намагаємось в перші місяці навчання у коледжі з'ясувати причини виникнення цих проблем і визначення шляхів їх вирішення.

З цією метою в коледжі запроваджена Програма адаптації студентів-першокурсників.

Головними напрямками програми є: соціально-психологічний, адаптаційно-навчальний, адаптаційно-виховний, адаптаційно-оздоровчий.

Основною метою реалізації програми визначено створення умов для адаптації студентів нового набору до умов навчання з метою отримання позитивних результатів у навчанні та вихованні майбутніх фахівців.

Для досягнення поставленої у Програмі мети, в коледжі спланована низка заходів, серед яких, для дієвого моніторингу адаптаційного процесу, проводиться анкетування студентів та викладачів. Анкет розроблено декілька. В одній із анкет для студентів одним із питань, є:

“Що для Вас є (або було) найважчим на початковому етапі навчання в коледжі?”

45% відповіли “ звикнути до специфіки навчання в коледжі;

27% “ ввійти в новий колектив;

28% “ звикнути до нових умов життя.

На питання: “Як формуються відносини між викладачем і студентом?”

Майже 80% першокурсників висловили думку, що викладачі з повагою ставляться до них, але дехто відповів, що поки що відносини не дуже доброзичливі.

Те, що якість відносин недоброзичлива (17%), наштовхнуло нас на роздуми про питання адаптації викладача до проблем студента.

Багато першокурсників висловили своє занепокоєння стосовно великого навантаження у навчанні.

Специфіка процесу організації навчання визначається різними підходами до вибору

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТА КОЛЕДЖУ ЯК АСПЕКТ МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

методів навчання в школі і в коледжі. Це породжує, так званий в педагогіці, дидактичний бар'єр між викладачем і студентом. Нова дидактична ситуація створює негативний ефект і знецінює засоби засвоєння матеріалу, які студент отримав у школі [10].

Звідси часто виникають суттєві різниці в показниках навчальної діяльності молодого людини у школі і в коледжі.

З метою моніторингу даного питання ми проводимо порівняльний аналіз показників навчання студентів груп 1 курсу. Для прикладу наводимо показники групи М-11 (спеціальність "Монтаж, обслуговування засобів і систем автоматизації технологічного виробництва").

міжособистісних стосунків, індивідуальної поведінки, психофізіологічної регуляції, ми враховуємо, що вирішальну роль на першому етапі адаптації відіграє власне психічна адаптація, яка значною мірою впливає на адаптаційний процес в цілому.

Для визначення проблем та рівня адаптаційного процесу ми проводимо моніторинг на основі показників, до складу яких ввели такі об'єктивні критерії:

- навчальних досягнень (поточна успішність, показники здачі сесії);
- показники функціонального стану організму студентів (поведінка, порушення стану поведінки, стан здоров'я);

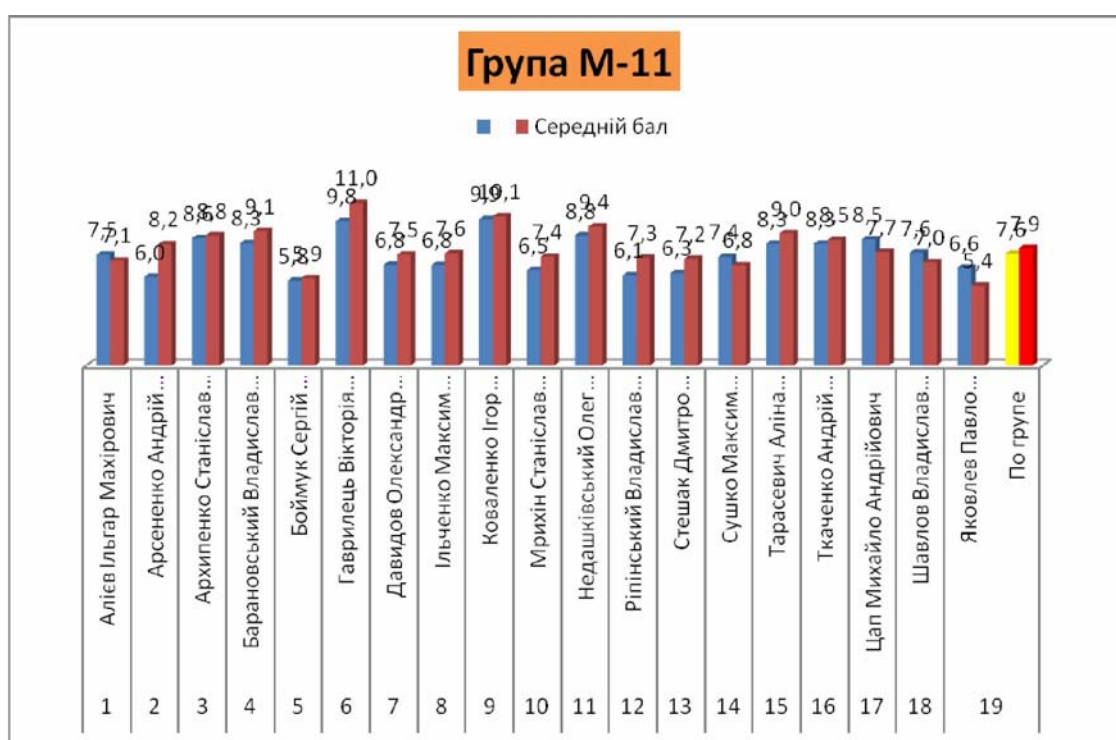

Рис.1. Показники навчання студентів 1 курсу групи М-11 в школі та в коледжі

За основу аналізу ми взяли показники оцінок із загальноосвітніх дисциплін (джерело: свідоцтво про базову середню освіту) та показники успішності із цих же загальноосвітніх дисциплін за перші місяці навчання у коледжі.

Як бачимо показники мають відмінності. Частина студентів у коледжі мають нижчі оцінки, ніж у школі.

Ми пов'язуємо це із проблемою не адаптованості студентів-першокурсників до умов і вимог навчання.

Розглядаючи адаптаційний процес як процес різнорівнево-комплексний, тобто пов'язаний на рівнях організаційно-управлінських, рівнях

- показники задоволення процесом навчання і відносинами в групі (психологічний клімат).

Інструментом для виявлення і визначення цих показників ми обрали статистичні дані отримані в результаті анкетування викладачів, що працюють в кожній студентській групі. Анкетування було проведено за такими параметрами:

1. Ефективність навчальної діяльності (Засвоєння знань (успіхи у навчанні).
2. Засвоєння норм поведінки у коледжі (Поведінка на заняттях. Поведінка на перерві. Поведінка у гуртожитку).
3. Успішність контактів з людьми (Взаємини з однокурсниками. Ставлення до викладачів).
4. Емоційне благополуччя (Емоції).

АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТА КОЛЕДЖУ ЯК АСПЕКТ МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

А також враховуємо дані медичного обстеження першокурсників.

Обраний нами підхід дозволяє наблизитись до реальної оцінки проблем та стану адаптаційного процесу першокурсників і своєчасно надавати студенту психолого-педагогічну допомогу у сприйнятті нових умов навчання, у визнанні його самооцінки, реалізації права на розвиток та виявлення індивідуальності.

Підкреслимо, що провідну роль в цій діяльності відіграє психологічна підтримка студента кожним викладачем, а також – робота психолога коледжу.

Як показує досвід, у разі, якщо не врахувати всі ці факти і не знаходити вірних рішень у визначенні стилю педагогічного спілкування, виборі доцільних форм проведення занять, впорядкуванні режиму та обсягу навчального аудиторного та позааудиторного навантаження, очікувати адаптаційних змін, які призведуть до успіху у навчанні, доводиться довго.

В роботі по адаптації студентів-першокурсників ми зосереджуємо увагу на найважливішому акценті – навчання у коледжі є основою діяльності студента, а успішність в навчанні – одним з головних критеріїв його адаптованості.

Висновок. Адаптація студентів в коледжі – це процес, який вимагає взаємодії особистості із освітнім середовищем, дозволяє студентам різного психологічного складу характеру долати труднощі, що виникають при пристосуванні до умов та вимог навчання.

Ефективність адаптаційного процесу залежить від створених педагогічних умов, що супроводжуються і підтримуються зусиллями педагогічного колективу та мають прямий вплив на активізацію участі самих студентів в адаптації для створення ситуації успіху.

Подолання адаптаційних бар'єрів сприяють доцільно обрані індивідуально-орієнтовані форми та методи реалізації Програми адаптації першокурсників, а також система навчально-методичних заходів для викладачів, яка дозволяє вирішувати задачі актуалізації адаптаційного процесу студентів.

1. Агеев В.В. *Учбова діяльність як спосіб професійної адаптації студентів* [Електронний ресурс] / В.В. Агеев, А.К. Файзулліна. – <http://www.ageyev.kz/articles/artrus/08.htm>

2. Арефьева О.В. *Рівні формування соціально-професійної мобільності в системі середньої професійної освіти* // Додаток до журналу "Середня професійна освіта". – 2006. – № 8. – С. 3 – 9.

3. Бірюкова М.В. *Соціальні основи організації процесу адаптації студентів до умов навчання в ВНЗ 1 – 2 рівня акредитації* [Електронний ресурс] / М.В. Бірюкова. – http://www.rusnauka.com/7_DN_2007/Pedagogica/20334.doc.htm

4. *Енциклопедія професійної освіти* [Текст]: в 3-х т. / науч.-ред. Батышев С.Я. – М: РАО Асоціація "Проф. освіта", 1998.

5. Казміренко В.П. *Програма дослідження психосоціальних чинників адаптації молодшої людини до навчання у ВНЗ та майбутньої професії*.// *Практична психологія та соціальна робота*. – 2004. – №6. – С. 76 – 78.

6. Кондратова Н.О. *Проблеми адаптації студентів ВНЗ: зміст, форми, психологічна специфіка*.// *Психологія*. Зб. наук. праць. – Вип. 2. – К.: НПУ. – 1999. – С. 189 – 196.

7. Резник Т.І. *Психологічний зміст труднощів у навчанні студентів-першокурсників*.// *Практична психологія та соціальна робота*. – 2002. – №1. – С. 1 – 3.

8. Скрипник В. *Особливості перебігу та само сприйняття соціально-психологічної адаптації студентів-першокурсників*.// *Психологія і суспільство*. – 2005. – №2. – С. 87 – 93.

9. Цегельная Н.В.// *Проблеми педагогічної інноватики в професійній школі: матеріали 9-ї Міжрегіональної міжгалузевої науково-практичної конференції з участю ближнього і дальнього зарубіжжя*. – Санкт-Петербург, 2008. – С. 138 – 140.

10. Чурикова И.Э. *Особенности адаптации студентов в условиях педагогического колледжа*. – Рязань: РГПУ имени С.А. Есенина, 2004. – С. 63 – 64.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2011

"Книги – кораблі думки, які плавають по хвилях часу і несуть свій дорогий вантаж від покоління до покоління."

Френсіс Бекон
англійський філософ, історик

